

Tabel 4.5.2: Indirecte belastingontvangsten op aangepaste** kasbasis (SRD mln.)

	2021*	2022*	2023*	2024* jun
Indirecte Belastingen	3.693	5.523	9.809	6.482
Invoerrechten	1.330	1.979	3.274	1.960
Statistiekrecht invoer + uitvoer	77	147	239	117
Accijns alcoholvrije dranken	111	132	206	114
Houtuitvoer	222	370	470	313
Accijns gedestilleerd	108	143	86	68
Publieke gemakelijkheid	0	9	13	6
Accijns bier	127	185	175	108
Accijns tabak en sigaretten	99	165	244	109
Verbruiksbelasting motorbrandstof	263	12	542	516
Omzetbelasting	1.541	2.487	623	19
Belasting over de Toegevoegde Waarde (BTW)	-	-	4.390	2.920
Statistisch verschil ¹	-186	-104	-454	231

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

*voorlopige cijfers

** Overheidsontvangsten op kasbasis zijn aangepast en gepresenteerd op bruto basis, aan de hand van verrekeningen met EBS subsidies.

Veroorzaakt door tijdsverschil tussen kasontvangsten en administratieve boekingen Ontvanger der Invoerrechten en Accijnzen (OIA)

De douane koers is van toepassing op import en export gerelateerde heffingen zoals invoerrechten, omzetbelasting, BTW, accijnzen, statistiekrecht en consentrecht. Voor de lokale productie is de douane koers van toepassing op accijns op alcoholvrije dranken zoals bier en water. Bij de invoerrechten zal bij gelijkblijvende trend de ontvangsten tegen eind 2024 iets hoger uitkomen dan 2023. De daling van de wisselkoers heeft impact op de indirecte belastingen die koers gerelateerd zijn en heeft ervoor gezorgd dat in de eerste helft van 2024 nog geen 50procent is geïnd van het geraamd bedrag in de begroting 2024.

Niet-belasting ontvangsten

Bij de NBO zijn de realisaties in de eerste helft van 2024 nog geen 50procent van het begroot bedrag. De redenen hiervoor is niet alleen de capaciteit, maar ook de administratieve procedures om de inkomsten te kunnen innen. De verwachting is dat in de tweede helft van 2024 zaken vlotter zullen verlopen, zodat de geraamde ontvangsten gerealiseerd kunnen worden.

Bij het Ministerie van Transport, Communicatie en Toerisme (TCT) is de Luchtvaartdienst verantwoordelijk voor de inning van de overvlieggelden. Met de verhoging van de tarieven voor luchtnavigatie diensten per ingaande april 2023, was het noodzakelijk om de Luchtvaartdienst te versterken middels aanschaf van diverse apparatuur en training aan de medewerkers. De betaling van de achterstanden (periode 2020 tot en met 1^e kwartaal 2023) zijn door enkele vliegmaatschappijen reeds voldaan en er wordt verder gewerkt met de rest die nog moeten afdragen.

Conform het Staatsbesluit van 31 oktober 2023 ter uitvoering van artikel 13 lid 4 van het Decreet Uitgifte Domeingrond (Besluit Grondconversie 2023) heeft de Surinaamse overheid de burger in de gelegenheid gesteld om domeingrond om te zetten naar eigendom, dit wordt aangeduid als conversie. Voor de conversie komt in aanmerking domeingrond welk is uitgegeven voor bebouwing en bewoning of voor tuinbouw, met een maximale grootte van 2.500 m². Voor deze beperking is gekozen teneinde grondspeculatie te voorkomen. De realisatie van het geraamd bedrag van grondconversie is nog aan de lage kant. Er wordt in de tweede helft

van 2024 aandacht hieraan besteed en indien er obstakels of beperkingen zijn, zullen deze zoveel als mogelijk worden opgeheven ter verbetering van de inning.

Tabel 4.5.3: De niet-belastingontvangsten op aangepaste kasbasis (SRD mln.)

	2021*	2022*	2023*	2024* jun
Niet-belastingontvangsten	4.039	7.285	12.129	5.840
Kosten invoer-, uitvoer- en doorvoer	6	5	6	3
Fiscale boete	1	2	8	3
Nummerplaten	4	4	6	4
AOV	265	451	732	470
Consentrecht	126	276	794	409
Royalties	1.534	2.363	3.729	1.952
Navigatie kosten	7	20	29	36
Vergunningsgelden (CEHIVAS)	12	34	47	41
Visagelden/PSA/ Toeristenkaart	27	112	220	114
Hypotheekbewaarder/Glis/zegelkosten	139	87	214	81
Dividend ontvangsten	837	2.658	2.591	978
Bosbouw heffing	-	10	34	3
Interest	-	-	92	2
Grondconversie	-	-	-	15
Overige niet-belasting ontvangsten	1.083	1.263	3.628	1.731

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

*voorlopige cijfers

Vanwege de lage realisatie van de NBO heeft het Ministerie van Financiën en Planning het besluit genomen om in juli 2024 een werkgroep NBO in te stellen met het doel de inning, monitoring en evaluatie van NBO ter hand te nemen en met voorstellen te komen voor aanpassing van de tariefstelling van de NBO en het uitwerken van de modaliteiten. De werkgroep is reeds bezig met de inventarisatie en het voeren van gesprekken met diverse stakeholders.

De niet belastingontvangsten uit de mijnbouwsector zoals royalty's en dividend zullen in de paragraaf van de mijnbouw nader toegelicht worden.

Mijnbouwsector

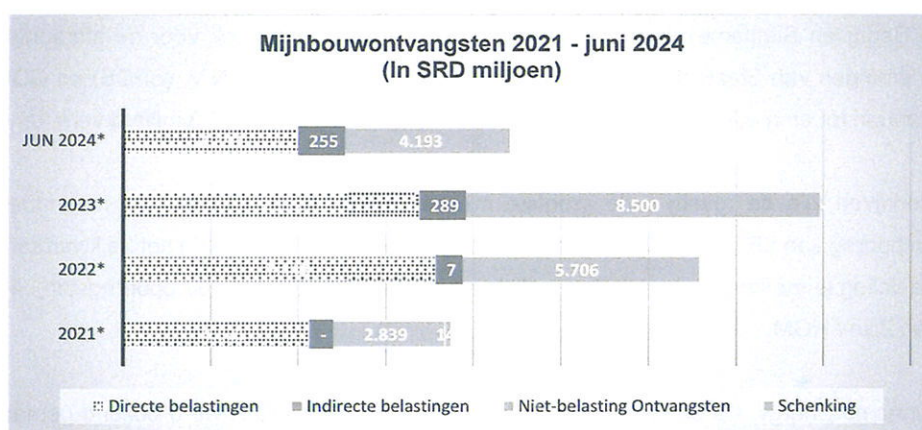
In de tabel 4.5.4 is er vanaf 2021 een stijgende lijn te zien van de ontvangsten uit de mijnbouwsector. Deze forse stijging is toe te schrijven aan de toegenomen inkomsten bij de inkomstenbelasting, royalty en dividendontvangsten, welke veelal in buitenlandse valuta (USD) zijn overgemaakt. Bij de indirecte belasting is vanaf 2023 ook de inkomsten uit de BTW genoteerd.

Tabel 4.5.4: Mijnbouw ontvangsten op aangepaste kasbasis naar inkomstensoort (SRD mln.)

	2021*	2022*	2023*	jun 2024*
Totale mijnbouwontvangsten**	7.500	13.160	15.941	8.841
Directe belastingen	4.521	7.448	7.152	4.393
Inkomstenbeasting	3.744	5.446	4.247	2.844
Loonbelasting en AOV	758	1.214	2.046	1.232
Overige directe belastingen	19	788	859	318
Indirecte belastingen	-	7	289	255
BTW	-	-	289	255
Overige indirecte belastingen	-	7	-	-
Niet-belasting Ontvangsten	2.839	5.706	8.500	4.193
Consentrecht	210	276	395	203
Royalties	1.534	2.363	3.728	1.952
Dividend	1.094	2.658	2.476	978
Overige niet-belastingen ontvangsten	-	409	1.900	1.060
Schenking	140	-	-	-

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

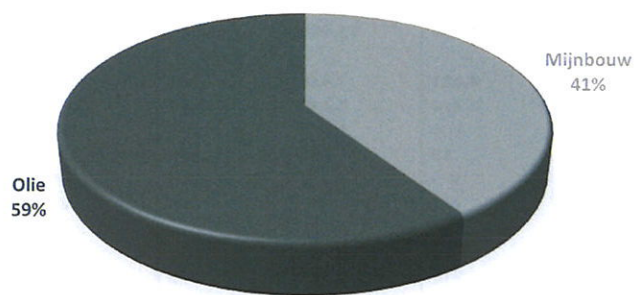
*Voorlopige cijfers

Figuur 4.5.1: Mijnbouwontvangsten 2021- juni 2024 (in SRD mln.)

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/ *Voorlopige cijfers

Bij de vastlegging van de ontvangsten uit de mijnbouwsector, wordt een onderscheid gemaakt naar ontvangsten uit de olie- en mijnbouwsector. Tot de oliesector behoren Staatsolie en de overige Offshorebedrijven. Tot de mijnbouwsector behoren Newmont, Zijin / RGM, kleinschalige goudexport bedrijven en Suralco.

Figuur 4.5.2: Het procentuele aandeel van de olie- en mijnbouwsector jan-jun 2024

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/ *Voorlopige cijfers

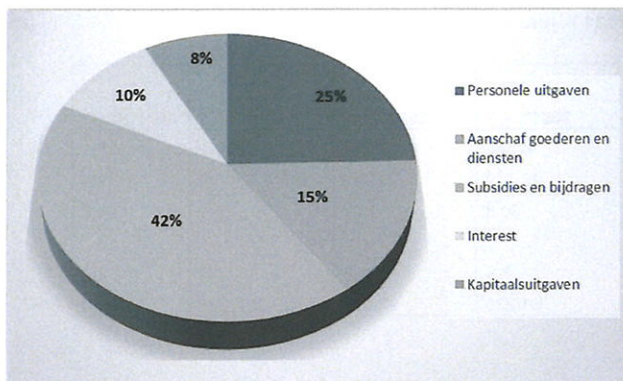
De grootste inkomsten zijn afkomstig van Staatsolie namelijk de inkomstenbelasting en de dividendopbrengsten. De inkomstbelasting van Staatsolie worden verrekend met de subsidie aan N.V. EBS (N.V. Energie Bedrijven Suriname). Deze verrekeningen gelden overigens ook voor de afdrachten van de dochterondernemingen van Staatsolie: Staatsolie Power Company Suriname N.V. (SPCS) en GOW2. Over de maanden januari tot en met juni 2024 is in totaal een bedrag van circa SRD 2,3 miljard verrekend.

Bij de goudbedrijven zijn de royalty's de grootste inkomstenbron van de Staat. Op maandbasis wordt gemiddeld een bedrag van SRD 325 miljoen aan royalty's gestort in de Staatskas. In het 2e kwartaal van 2024 is er een lichte daling te merken bij de geïnde royalty's als gevolg van verminderde opbrengsten bij Royalty's bij Newmont en Zijin / RGM.

Tijdens de Suriname Energy, Oil en Gas summit en Exhibition 2024 (SEOGS) werd bekend gemaakt dat er goede vorderingen zijn in de olie sector, voor wat de samenwerking betreft tussen de bedrijven Total Energies, APA Corporation en Staatsolie. Deze bedrijven gaan richting een Final Investment Decision (FID) voor Blok 58 in het Surinaams zeegebied. De FID wordt verwacht in het vierde kwartaal van 2024 en de verwachte start van de productie is gepland in 2028. De Blok 58-partners streven naar het maximaliseren van de waarde voor Suriname over een productieperiode van 25 jaar.

4.6 Overheidsuitgaven

De overheidsuitgaven worden gevormd door de volgende componenten: personele uitgaven, goederen en diensten, subsidies en bijdragen, interest en kapitaalsuitgaven. De componenten subsidies en bijdragen en personele uitgaven met respectievelijk 42 procent en 25 procent vormen in de eerste helft van 2024 de grootste uitgaven voor de overheid. Gezamenlijk zijn deze twee uitgavenposten 67 procent van de totale uitgaven voor de overheid.

Figuur 4.6.1: Procentuele verdeling van de uitgaven jan – jun 2024

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

Tabel 4.6.1: Procentuele verdeling uitgaven periode 2021 – juni 2024

Verdeling uitgaven	2021*	2022*	2023*	juni 2024*
Totale uitgaven	15,119	25,149	37,118	21,324
<i>In procenten van totaal:</i>				
Personele uitgaven	30.8	28.9	25.1	24.6
Goederen en diensten	11.0	11.9	15.3	15.4
Subsidies en bijdragen	43.4	44.7	37.6	41.9
Interest	8.3	6.3	11.2	10.2
Kapitaalsuitgaven	6.5	8.1	10.8	7.8

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/*Voorlopige cijfers.

Personele uitgaven

In 2023 heeft de overheid aan de ambtenaren en aan hun gelijkgestelden een koopkrachtversterking van SRD 2.500, - toegekend. Tegelijkertijd hebben de gepensioneerden van de overheid een koopkrachtversterking van SRD 1.800, - ontvangen. De koopkrachtversterking is uitbetaald vanaf mei tot en met november 2023, met uitzondering van de maand juli vanwege de hoge kosten gepaard gaande met de vakantie-uitkering. De koopkrachtversterking heeft gemiddeld SRD 135 miljoen extra kosten met zich meegebracht in 2023.

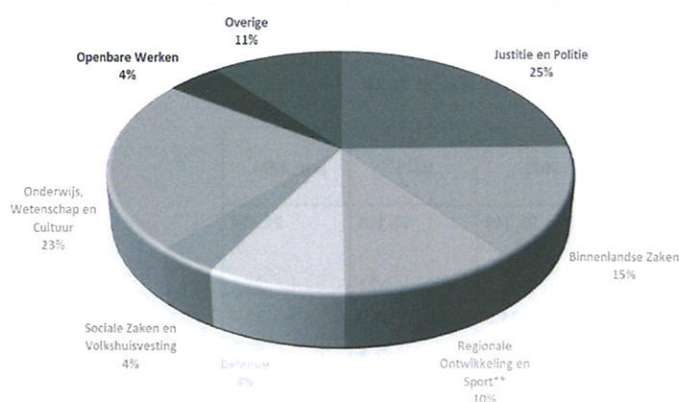
In hetzelfde jaar heeft de overheid na onderhandeling met diverse vakbonden besloten de uitbetaling van de koopkrachtversterking van SRD 2.500,- voort te zetten in december 2023 plus een eenmalige tegemoetkoming van SRD 2.500,-. Van de eenmalige tegemoetkoming van SRD 2.500,- is SRD 1.700,- in december 2023 uitbetaald en het restbedrag van SRD 800,- in januari 2024. De personele uitgaven zijn hierdoor in december 2023 met 14 procent gestegen vergeleken met november 2023. De koopkrachtversterking werd vanaf januari 2024 verhoogd van SRD 2.500,- naar SRD 3.500, -. Maandelijks wordt een koopkrachtversterking van SRD 3.500 uitgekeerd aan ambtenaren en aan hun gelijkgestelden, hetgeen op maandbasis SRD 185 miljoen kost. Deze verhoging zal gedurende 2024 worden uitgekeerd.

Tabel 4.6.2: De personele uitgaven periode 2021 – juni 2024

	2021*	2022*	2023*	Juni 2024*
Personele Uitgaven (SRD miljoen)	4,664	7,274	9,332	5,251
Totale uitgaven, kasbasis (SRD miljoen)	15,119	25,149	37,118	21,324
Personele uitgaven in % van totale uitgaven	30.8	28.9	25.1	24.6
Aandeel personele uitgaven in BBP (%)	7.6	7.8	7.3	3.2
BBP (SRD miljoen)	61,226	93,687	127,066	163,450

Bron: Ministerie van Financiën en Planning /CEBUMA,

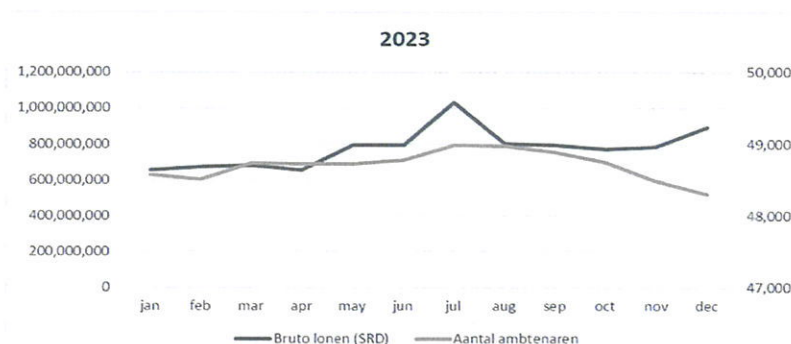
Noot: *Voorlopige cijfers

Figuur 4.6.2: Lonen (procent) per ministerie, eerste halfjaar 2024

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

Bovenstaande taartdiagram weergeeft het aandeel (in procent) van de totale brutoloonkosten per ministerie over het eerste halfjaar 2024. Ongeveer 48 procent van de totale brutoloonkosten van de overheid gaan naar twee ministeries namelijk Onderwijs, Wetenschap en Cultuur en Justitie en Politie. Aan de ministeries Binnenlandse Zaken, Regionale Ontwikkeling en Sport en Defensie wordt respectievelijk 15 procent, 10 procent en 8 procent van de totale brutoloonkosten uitbetaald. De overige uitgaven van de totale brutoloonkosten zijn verspreid over de resterende ministeries.

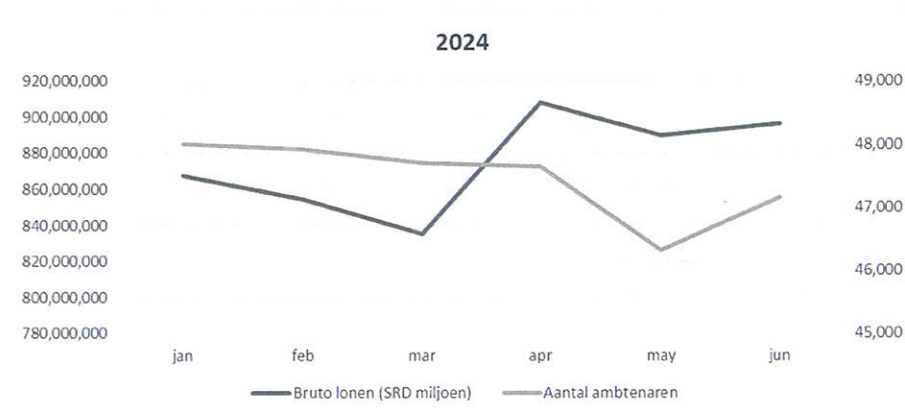
Figuur 4.6.3: Verloop brutolonen en aantal ambtenaren in 2023

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

Figuur 4.6.3 weergeeft het verloop van de brutolonen en het aantal ambtenaren gedurende het jaar 2023. Dit zijn alle ambtenaren exclusief Bijzonder Onderwijs. In de grafiek is te zien dat het aantal ambtenaren naar

het eind van jaar toe een dalende trend vertoont. Uitgaande van de periode december 2022 tot en met december 2023 is het ambtenarenbestand met ongeveer 300 afgenomen. Per ultimo juni 2024 is het ambtenarenbestand gesteld op 47.148, wat vergeleken met eind 2023, een daling is van 1.148. Het ambtenarenbestand was eind december 2023 gesteld op 48.296.

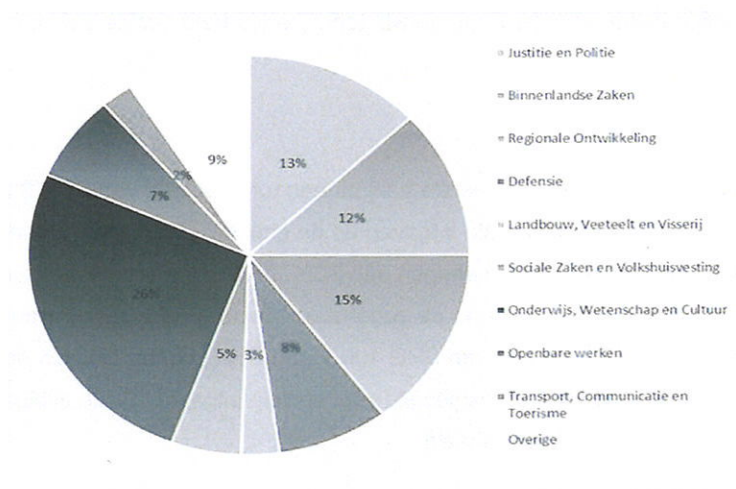
De stijging van de loonkosten in de maand mei is in de bovenstaande figuur duidelijk te merken. Deze trend zet zich voort in de resterende maanden tot en met november 2023 (met uitzondering van de maand juli), waarna in december 2023 wederom een stijging van de kosten is te zien, mede door de extra tegemoetkoming van de overheid aan de ambtenaren.

Figuur 4.6.4: Verloop brutolonen en aantal ambtenaren eerste halfjaar 2024

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

Figuur 4.6.4. weergeeft het verloop van de brutolonen en het aantal ambtenaren over het eerste halfjaar 2024. Het aantal ambtenaren gedurende de eerste helft van 2024 vertoont een dalende trend, mede door het strikt overheidsbeleid dat is uitgezet voor de aanwerving van nieuwe ambtenaren. Het aantrekken van nieuwe ambtenaren als ook de afvloeiing van ambtenaren in overheidsdienst, wordt met behulp van het CEBUMA-bestand nauwlettend in de gaten gehouden.

Figuur 4.6.5: Aantal ambtenaren naar ministerie (procent), juni 2024

Bron: Ministerie van Financiën en Planning.

Het bovenstaande taartdiagram geeft het aantal ambtenaren per ministerie weer per juni 2024 (*exclusief bijzonder onderwijs*). De ministeries van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur, Regionale Ontwikkeling en Sport en Justitie en Politie zijn de ministeries met de meeste ambtenaren.

Tabel 4.6.3: Bestand van ambtenaren*, pensioen en onderstaanden, 2021 – jun 2024

Omschrijving	2021*	2022*	2023*	per ultimo juni 2024*
Ambtenaren bestand (overheid)	48,240	48,597	48,296	47,148
<i>Absolute mutatie</i>	5,711	357	-301	-1,148
<i>Relatieve mutatie (%)</i>	13	1	-1	-2
Pensioen bestand	28,224	29,550	29,789	31,114
<i>Absolute mutatie</i>	827	1,326	239	1,325
<i>Relatieve mutatie (%)</i>	3	5	1	4
Onderstandenen bestand	2,626	2,511	2,473	2,378
<i>Absolute mutatie</i>	-87	-115	-38	-95
<i>Relatieve mutatie (%)</i>	-3	-4	-2	-4

Bron: Ministerie van Financiën en Planning /CEBUMA/

Noot: *Voorlopige cijfers.

*exclusief Bijzonder Onderwijs

Aanschaf goederen en diensten

Gedurende het eerste halfjaar van 2024 is er een bedrag van SRD 3,3 miljard uitgegeven aan goederen en diensten. Vergeleken met de eerste helft van 2023 is dit een stijging van 45 procent. Er zijn diverse betalingen verricht voor onder andere vaste lasten van de Staat zoals vuilophaal, arrestantenvoeding, ambassade posten, contributies, ICT gerelateerde kosten, onderhoudswerkzaamheden, medicamenten en leveranciers.

Voor de eerste helft van 2024 is er een daling van de uitgaven van de goederen en diensten te merken, enerzijds door de dalende wisselkoers en anderzijds door het stringent uitgavenbeleid van de overheid. In het laatstgenoemde geval worden de beperkte middelen zo efficiënt mogelijk besteed door prioriteit te geven aan noodzakelijke betalingen en de vaste lasten van de Staat, terwijl tegelijkertijd betaalachterstanden van de afgelopen periode worden ingelopen.

Subsidies en bijdragen

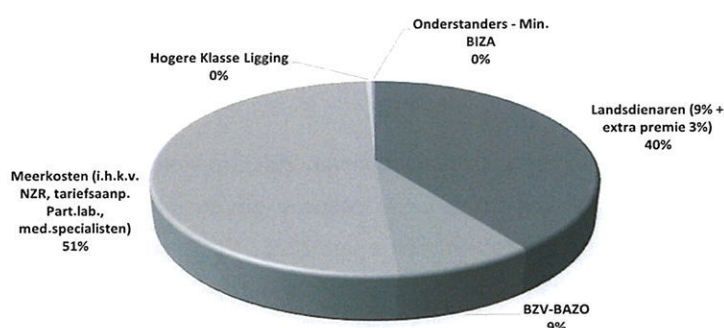
Onder de categorie subsidies en bijdrage is er voor het eerste halfjaar een totaalbedrag van SRD 8,9 miljard beschikbaar gesteld. De grootste uitgaven zijn de sociale uitgaven en de elektriciteitssubsidie geweest. Met betrekking tot de sociale uitgaven behelzen deze de uitkeringen aan AOV, AKB, mensen met een beperking en zwakke huishoudens, alsook de koopkrachtversterking de zogeheten "Social Beneficiary Program". Het project Social Beneficiary Program omvat de uitkering van SRD 1.800 aan doelgroepen die aan de criteria voldoen. Binnen het IMF- programma, is er een target vastgesteld voor sociale uitgaven. Bij de evaluatie blijkt dat de target van de sociale uitgaven per juni 2024 is gehaald.

Per 1 augustus 2023 is vastgesteld dat alle AOV'ers in aanmerking komen voor de koopkrachtversterking van SRD 1.800, -. Voorts is in juli 2023 tijdens de regeringsvergadering besloten de uitkering naar de sociaal zwakkeren toe te verhogen. Het gaat in deze om de volgende verhogingen:

1. AOV-verhoging van SRD 1.250, - naar SRD 1.750, -
2. AKB-verhoging van SRD 125, - per kind naar SRD 200, - per kind
3. Financiële bijstand MMEB verhoogd van SRD 1.750, - naar SRD 2.500, -
4. Financiële bijstand ZWHH verhoogd van SRD 1.250, - naar SRD 1.750, -

De verhoging is in augustus 2023 met terugwerkende kracht tot en met 1 juli 2023 uitbetaald.

Tabel 4.6.4. geeft de kastromen weer vanuit de overheid naar het SZF-fonds over het eerste halfjaar 2024. Het totaalbedrag dat gedurende de eerste helft van 2024 is toegekend aan het SZF bedraagt circa SRD 1,5 miljard. Van dit bedrag behoort 51 procent tot de meerkosten als gevolg van onder andere de NZR-overeenkomst en de tariefsaanpassing particuliere laboratorium en de medische specialisten. Daarnaast bestaat 40 procent uit de inhouding en extra premie van de landsdienaren.

OVERMAKINGEN NAAR SZF JAN - JUN 2024

Figuur 4.6.6: Verloop van SZF-overmakingen eerste halfjaar 2024

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

Tabel 4.6.4: Specificatie kasstromen van de overheid naar het SZF jan-jun 2024

SZF (in SRD miljoen)	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	Totaal
Landsdienaren 9% inhoudingen	75.1	72.8	70.8	70.2	76.5	74.6	440.0
Extra Premie Landsdienaren 3%	25.0	24.3	23.6	23.2	25.1	24.7	145.9
BAZO	9.9	9.9	9.9	9.9	9.9	9.9	59.4
BZV	10.6	10.6	10.6	10.6	10.6	13.4	66.5
Onderstanders	-	-	2.3	-	-	2.3	4.6
Hogere Klasse Ligging	-	-	3.3	-	-	3.3	6.7
Meerkosten	120.1	123.8	121.6	127.9	121.9	124.6	740.0
Totaal	240.8	241.3	242.3	241.9	243.9	252.8	1,463.1

Bron: Ministerie van Financiën en Planning

Noot: Voorlopige cijfers

Met betrekking tot de pensioenen heeft de Staat gemiddeld een bedrag van SRD 160 miljoen op de rekening van het Pensioenfonds gestort over de periode januari tot en met juni 2024. Van januari tot en met eind juni 2024 is er een bedrag van SRD 1,3 miljard aan de gepensioneerden uitgekeerd.

De maandelijkse uitgaven aan het Pensioenfonds hebben onder meer betrekking op:

1. De inhoudingen uit lonen en salarissen van de landsdienaren.
2. Koopkrachtversterking
3. Ondersteuningstoelage
4. TWK-betalingen en eenmalige uitkeringen
5. Suppletie Pensioenfonds (extra middelen van de overheid aan het pensioenfonds).

Tabel 4.6.5: Specificatie kasstromen van de overheid naar het Pensioenfonds jan. – jun 2024

Pensioenfonds (in SRD miljoen)	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	Totaal
Premiespremies (werkgevers + werknemers)	48.4	49.0	48.8	48.7	50.2	50.3	295.5
Koopkrachtversterking (SRD 590)	2.2	2.2	2.2	2.2	2.1	2.1	12.9
Ondersteuningstoelage	6.3	6.3	6.3	6.3	6.0	6.0	37.1
Koopkrachtversterking (SRD 2.500)	65.8	65.9	66.2	66.3	66.2	66.5	396.9
Suppletie Pensioenfonds	93.2	92.0	93.4	94.6	91.7	91.0	555.9
Eenmalige uitkering (SRD 560,-)	14.7	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	15.0
TWK (herwaardering)	-	-	-	-	2.6	3.3	6.0
Totaal	230.6	215.5	216.9	218.1	218.9	219.2	1,319.2

Bron: Ministerie van Financiën en Planning/Noot: *Voorlopige cijfers

4.7 Financiering

De Raad van Bestuur van het IMF voltooide in het laatste kwartaal van 2023 de vierde evaluatie voor EFF-programma voor Suriname en in 2024 achtereenvolgens de vijfde, zesde en zevende evaluatie goedgekeurd. De uitvoering van het IMF-programma is gepland tot en met maart 2025. De 7^e review heeft recentelijk plaatsgevonden en de storting van een bedrag van circa USD 25,7 miljoen ten behoeve van budget support, zal naar verwachting in de maand september 2024 plaatsvinden. De middelen vanuit IMF en de IFI (voornamelijk de Inter-American Development Bank, Caribbean Development Bank) worden in tabel 4.7.1. geregistreerd onder trekkingen.

De aflossingen die gedurende de eerste helft van 2024 hebben plaatsgevonden hebben merendeel betrekking op binnenlandse crediteuren, waaronder pensioenfondsen, commerciële banken en niet-financiële instellingen. De aflossing heeft voor het grootste deel in vreemde valuta plaatsgevonden. De buitenlandse aflossingen hebben betrekking op onder andere de multilaterale organisaties waaronder de IDB, IsDB en CDB, alsook overige multilaterale instanties.

4.8 Ontwikkeling van de Staatsschuld over de periode 2020 – juni 2024

De totale binnen- en buitenlandse schuld bedroeg per ultimo juni 2024 SRD 105,3 miljard. Vergeleken met december 2023 is de schuld met circa 16 procent gedaald in het eerste halfjaar van 2024, terwijl de schuld in 2023 met circa 20 procent is toegenomen.

De afname van de staatsschuld in het eerste halfjaar van 2024 heeft verscheidene redenen ten grondslag te weten:

- per saldo vond er meer aflossingen op de schuld plaats dan trekkingen;
- de appreciatie van de wisselkoers in deze periode van circa 17 procent in deze periode;
- de achterstanden van interestbetalingen op de buitenlandse schuld zijn afgenomen vanwege de afronding van de herschikking van de schuld aan ABN-AMRO met een haircut.

Tussen 2023 en juni 2024 werden diverse herstructurerings uitgevoerd. Bij de buitenlandse crediteuren, werd de Oppenheimer EURO-obligatielening herschikt met een haircut van 29 procent, waardoor de schuld van USD 912 miljoen werd teruggebracht naar USD 660 miljoen. De rente werd vastgesteld op 7,95 procent met een looptijd van 10 jaar. Er werden ook overeenkomsten bereikt met China Eximbank en wel een principeovereenkomst met deze crediteur, terwijl de onderhandelingen met ABN-AMRO werden afgerond. De schuld bij ABN-AMRO werd verlaagd met 25 procent tot EUR 16 miljoen, met een rentevoet van 7,95 procent en een looptijd van 6 jaar.

Bij de binnenlandse crediteuren werden er ook belangrijke herstructurerings uitgevoerd met name een overeenkomst met de Centrale Bank van Suriname (CBvS) voor SRD 8,4 miljard met een rente van 9 procent en een looptijd van 30 jaar, en een herstructurering van de USD-krediet van de DSB Bank, waarbij de looptijd werd verlengd tot 17 maanden vanwege betalingsachterstanden van de overheid.

In het laatste kwartaal van 2023 zijn er ook afspraken gemaakt met het bankwezen over achterstanden op kredieten en met schatkistpapierhouders.

Een belangrijk onderdeel van de wijziging Van de wet op de Staatsschuld van 16 maart 2023 is het toewijzen van een nieuwe taak aan het Bureau voor de Staatsschuld namelijk het in kaart brengen en rapporteren van de schulden van staatsbedrijven, parastatalen en overheidsinstanties en deze te monitoren. Het laatstgenoemde heeft als doel mogelijke risico's en druk die uitgaat van deze schulden op de overheidsbegroting in de toekomst te kunnen overzien. Het Bureau voor de Staatsschuld is in het tweede halfjaar van 2023 hiermee van start gegaan. De data die reeds gecompileerd is, wordt ook hier gepresenteerd.

4.9 Binnenlandse schuld

De grootste binnenlandse crediteur van de Staat is de Centrale Bank van Suriname met een aandeel van circa. 39 procent in de totale uitstaande schuld per ultimo juni 2024. De rest van de binnenlandse schuld is aangegaan met de commerciële banken (17 procent), lokale aannemers voor infrastructurele werken (11 procent), de private ondernemingen (2 procent), en "Suppliers debt" (31 procent).

Het Bureau voor de Staatsschuld presenteert nu de binnenlandse schuld, inclusief de "suppliers debt" vanaf december 2021. Dit zijn achterstallige betalingen aan lokale leveranciers voor goederen en diensten die de overheid heeft ontvangen, maar nog niet heeft betaald. Volgens de Wet op de Staatsschuld, aangepast op 16 maart 2023, moeten betalingsachterstanden ook opgenomen worden als onderdeel van de Staatsschuld. De "suppliers debt" is nu formeel onderdeel van de binnenlandse schuld, waarbij data vanaf 2021 is verwerkt in de statistieken en deze op maandbasis worden meegenomen.

Tabel 4.9.1: Binnenlandse schuld naar instrument 2020 – juni 2024 op kasbasis in SRD mln.

Schulditem	2020	2021	2022	2023	Juni-2024
Schatkistpromessen	1,048.9	1,014.6	1,197.1	439.8	123.6
Schatkistbiljetten	2,390.6	2,576.4	2,885.9	2,655.8	1,226.1
Leningen van het bankwezen:	11,960.4	13,799.4	14,503.9	11,891.3	10,829.2
w.v. Voorschotten en andere korte termijnschulden aan de CBvS	1,298.8	1,665.7	1,688.2	-	-
w.v. Geconsolideerde schuld CBvS (lange termijnschuld)	8,524.4	9,386.9	9,561.6	9,291.5	9,029.1
w.v. korte termijnschulden algemene banken	555.6	819.3	517.3	957.4	122.6
w.v. lange termijn schulden algemene banken	1,581.6	1,927.5	2,736.8	1,642.4	1,677.5
Leverancierskredieten andere schuld					
particuliere sector	16,083.0	3,047.0	4,669.4	5,938.2	3,921.6
Supplier debt	n.b.	588.1	3,462.4	7,644.4	7,276.7
Garanties:	-	0.3	-	-	-
w.v. afgeroepen garanties algemene banken	-	0.3	-	-	-
Totale Binnenlandse schuld	17,008.3	21,025.9	26,718.8	28,569.5	23,377.2
Groei in procenten	125%	24%	27%	7%	-18%
Schuld-bbp ratio's					
Wettelijke Obligoplafond	25%	25%	25%	25%	25%
Binnenlandse schuld/bbp ratio volgens de wet	44%	34%	29%	22%	18%
Binnenlandse schuld/bbp ratio volgens internationale standaarden	44%	34%	29%	22%	14%
Schuldenlast betalingen in mln. SRD					
Aflossingen	353.6	1,418.4	1,471.5	4,783.5	3,285.7
Interest betalingen**	143.0	727.1	961.6	2,231.2	594.1
Totale schuldenlast betalingen	496.6	2,145.5	2,433.1	7,014.6	3,879.8
Aflossingen supplier debt	-	-	4,236.0	7,254.1	4,244.8
Memorandum item					
Niet afgeroepen overheidsgaranties	3.1	4.7	5.4	6.3	3.9
Niet opgenomen gecommiteerde leningen	2,582.4	3,410.7	4,313.5	45,448.0	3,765.0
Niet opgenomen gecommiteerde garanties	14.5	19.9	29.0	34.7	30.0
Wisselkoers SRD/USD (e.o.p.)	14.3	21.3	31.9	37.2	31.0
BBP in miljoenen SRD (ABS-data)	38,719.5	61,226.1	93,687.4	127,066.0	127,066.0
BBP in miljoenen SRD (IMF-data)	38,719.5	61,226.1	93,687.4	127,066.0	167,930.1

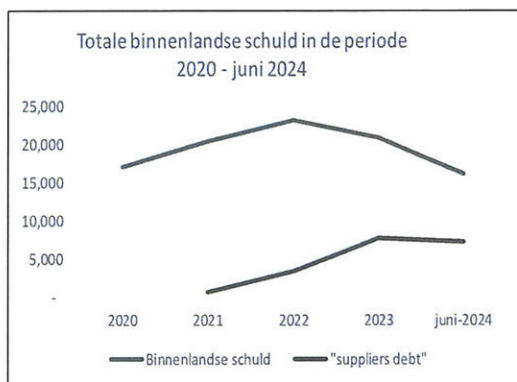
Bron: Bureau voor de Staatsschuld, CBvS, ABS, IMF (BBP-schatting voor 2023 en 2024) eop = end of period

In tabel 4.9.1 komt tot uiting de verschillende binnenlandse schuldinstrumenten die deel uitmaken van de schuldportefeuille van de Centrale Overheid.

In het eerste halfjaar van 2024 is de binnenlandse staatsschuld met 18 procent afgenomen ten opzichte van december 2023, tot een bedrag van circa SRD 23,4 miljard. Dit, terwijl de schuld per ultimo 2023 nog met 7 procent is gestegen ten opzichte van het jaar daarvoor.

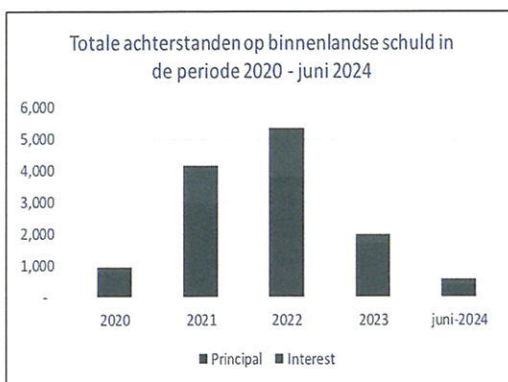
De afname van de schuld per ultimo juni 2024 kan worden toegeschreven aan:

- De "suppliers debt" die in het eerste halfjaar van 2024 is ten opzichte van eind 2023 met SRD 367,7 miljoen (2,8 procent) tot een bedrag van SRD 7,3 miljard. Dit komt omdat er meer aflossingen dan trekkingen hebben plaatsgevonden op dit schuld onderdeel.
- In het eerste halfjaar is er op de rest van de binnenlandse schuld circa SRD 3,3 miljard afgelost, terwijl er in deze periode SRD 61,4 miljoen is getrokken.

Figuur 4.9.1: Totale binnenlandse schuld

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Figuur 4.9.2: Totale achterstanden binnenlandse schuld

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

In de grafieken 4.9.1 en 4.9.2 wordt het verloop van de totale binnenlandse schulden en het verloop van de achterstanden gepresenteerd. Er is duidelijk een neerwaartse trend op te merken van deze indicatoren sinds 2022.

In het jaar 2023 bedroeg de totale betalingen op de binnenlandse schuldenlast ruim SRD 7,0 miljard, een toename van 188,3 procent ten opzichte van 2022. In samenwerking met het Ministerie van Financiën en Planning heeft het Bureau een beleid vastgesteld ter afwikkeling van de achterstanden op de binnenlandse leningen. In het laatste kwartaal van 2023 zijn vele achterstanden op de binnenlandse schuld, zoals op schatkistpapier, op de schulden van de Centrale Bank van Suriname en op kredieten van het bankwezen, ingelopen. Alle verstrekte voorschotten door de Centrale Bank van Suriname aan de overheid ter waarde van SRD 1,9 miljard in het verleden, zijn in het laatste kwartaal van 2023 afgewikkeld.

Er werd een beleid opgesteld om achterstanden op schatkistpapieren in te lopen tussen augustus en december 2023. Het totale bedrag aan achterstanden was SRD 656,1 miljoen, USD 12,6 miljoen, en EUR 4,1 miljoen. Van dit bedrag werd SRD 370,6 miljoen en USD 2,5 miljoen uitbetaald. Aan aannemers is er in 2023 circa SRD 796,4 miljoen betaald (inclusief SRD 136,7 aan interest).

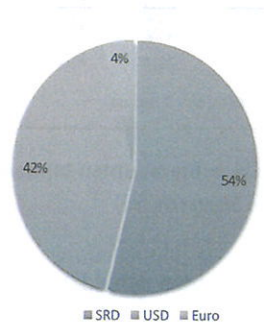
In januari 2023 is de "Gold loan", een oude schuld van 2018, meegenomen in de schuldstatistieken, nadat het geregistreerd was door de Rekenkamer. Deze schuld was aangegaan met de Suriname Environmental and Mining Foundation (SEMiF) in maart 2018 voor 1 jaar. Hierbij is aan de Centrale Overheid 8.000 troy ounce goud overgedragen waarbij de waarde van het goud uitgedrukt in SRD door de Centrale Bank van Suriname aan de overheid is verstrekt ten behoeve van overheidsbestedingen. Dit was een renteloze schuld met een looptijd van een jaar. Omdat deze schuld in 2019 niet was afgewikkeld, was deze in april 2021 geamendeerd en herschikt door de looptijd te verlengen tot 5 jaren. Deze schuld is in maart 2024 volledig afgewikkeld tegen een waarde van USD 17,4 miljoen.

Binnenlandse schuld naar munteenheid

Binnenlandse schulden zijn naast de SRD ook aangegaan in EUR en USD.

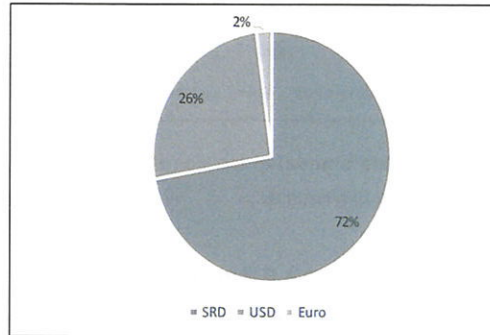
Per ultimo juni 2024 is de binnenlandse schuld gedenomineerd naar valutasoorten als volgt:

- SRD 16,8 miljard (72 procent)
- EUR 14,7 miljoen (2 procent)
- USD 195,0 miljoen (26 procent)

Figuur 4.9.3: 2023-Q2

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Figuur 4.9.4: 2024-Q2

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Uit de bovenstaande figuren komt tot uiting dat het aandeel van de binnenlandse schulden in de lokale munteenheid sterk is toegenomen in het eerste halfjaar van 2024 ten opzichte van juni 2023.-, mede door het aflossen van schulden gedenomineerd in USD.

Binnenlandse schuld naar looptijd en rentestructuur

Per juni 2024 is het aandeel van vlottende en vaste schuld respectievelijk 2,6 procent om 97,4 procent.

Vlottende schuld:

Tot de vlottende schuld wordt gerekend alle schulden met een originele looptijd van maximaal 1 jaar en alle achterstallige schulden. De vlottende schuld bedroeg per eind juni 2024 SRD 618,2 miljoen ten opzichte van eind 2023 SRD 2.067,7 miljoen.

De vlottende schuld is in het eerste halfjaar van 2024 met 70,1 procent afgenomen ten opzichte van eind 2023. Dit komt voornamelijk door het betalen van achterstanden en het afwickelen van schatkistpapieren en de herstructurering van de schuld van de CBvS.

De totale vlottende schuld bedroeg per ultimo 2024 ruim SRD 618,2 miljoen en bestaat uit:

- Schatkistpromessen bij commerciële banken en andere private crediteuren voor SRD 358 miljoen;
- Leningsachterstanden bij commerciële banken voor SRD 122,6 miljoen;
- Achterstanden op leverancierskredieten ten uitvoer van infrastructurele werken ook wel genoemd Design, Build & Finance projecten voor SRD 137,5 miljoen. Het gaat hier om technische achterstanden, met andere woorden, betalingen op deze projecten worden een maand vertraagd.

Vaste schuld (schulden met een looptijd van langer dan een jaar):

Per juni 2024 is de totale vaste schuld toegenomen met 17,9 procent t.o.v. eind 2023 en bedroeg SRD 16 miljard. Deze bestond uit de volgende componenten:

- De geconsolideerde schuld aan de Centrale Bank van Suriname SRD 9,0 miljard;
- Schatkistbiljetten SRD 1,2 miljard;
- Lange termijn kredieten verstrekt aan commerciële banken SRD 1,8 miljard;
- Leverancierskredieten ter uitvoering van infrastructurele werken SRD 3,8 miljard.

Rentestructuur:

De binnenlandse schuld is volledig aangegaan tegen vaste rentevoeten. De gemiddelde rentevoet op de binnenlandse schuld bedroeg per eind juni 2024 circa 8,7 procent voor SRD, voor EUR 7,3 procent en voor USD-leningen 5,5 procent.

Nieuwe aangegane binnenlandse leningen

Op 1 december 2023 is de Staat ten behoeve van het Ministerie van Arbeid, Werkgelegenheid en Jeugdzaken, een verkoopovereenkomst met Finatrust, Trustbank Amanah aangegaan voor een bedrag van SRD 39,4 miljoen. Dit bedrag werd geïnvesteerd in de aankoop van het pand bekend als Hotel Babylon, dat moet dienen als de nieuwe locatie voor het respectieve ministerie. Deze lening werd geregistreerd in januari 2024. De uitstaande schuld per juni 2024 bedroeg SRD 21,9 miljoen. Deze schuld is op 16 juli 2024 volledig afgewikkeld.

Tabel 4.9.2: Nieuwe binnenlandse leningen in juni 2023-juni 2024

Crediteur	Datum ovk.	Bedrag	Allocatie	Interest	Looptijd/grace periode
Trustbank Amanah	1/12/2023	SRD 34,5 mln	Opkoop pand Hotel Babylon	20 procent	6 mnd., grace 1 mnd.

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

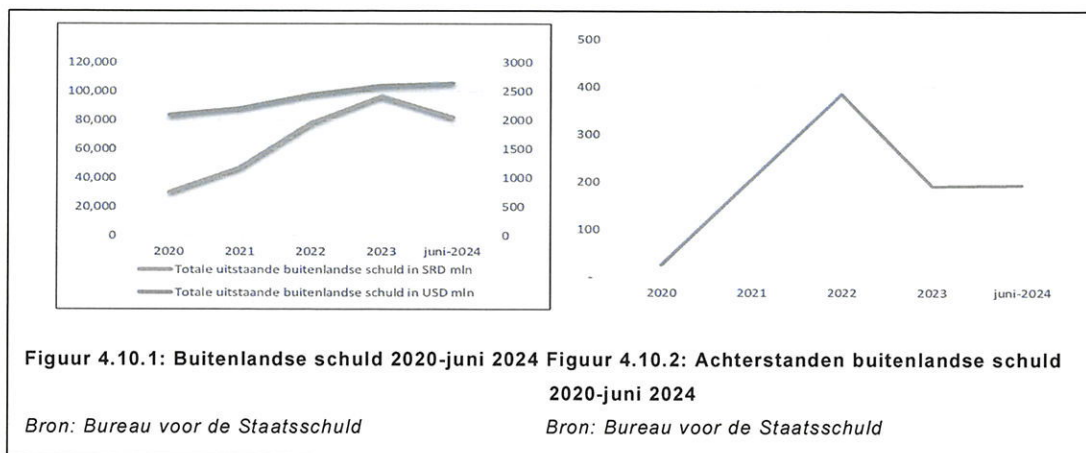
4.10 Buitenlandse schuld

De grootste buitenlandse crediteuren van Suriname per juni 2024 waren de Inter-Amerikaanse Ontwikkelingsbank (IaDB) met een schuld van USD 838,9 miljoen, gevolgd door de euro bondholders met USD 663,5 miljoen en China met een schuld van USD 543,7 miljoen.

De totale buitenlandse schuld uitgedrukt in USD vertoont vanaf 2020 tot en met juni 2024 een stijgend verloop, terwijl er een dalende trend vanaf 2024 te zien is als de schuld is uitgedrukt in SRD-termen (figuur 4.10.1). Ultimo 2023 bedroeg de staatsschuld circa USD 2,6 miljard, en deze steeg verder tot USD 2,7 miljard in juni 2024, wat een minimale stijging van 2 procent vertegenwoordigt.

De stijging in USD-termen is het gevolg van grotere trekkingen ten opzichte van aflossingen in het eerste halfjaar van 2024. Trekkingen minus aflossingen bedroegen in deze periode USD 51,2 miljoen. De trekkingen in het eerste halfjaar van 2024 bedroegen in totaal USD 79,5 miljoen en waren afkomstig van multilaterale crediteuren zoals de Wereldbank, IsDB, IaDB, OPEC en CDB.

De buitenlandse schuld uitgedrukt in de lokale valuta nam af van SRD 96,9 miljard in 2023 tot SRD 81,9 miljard in juni 2024. Deze daling van circa 15 procent werd veroorzaakt door een appreciatie van de SRD ten opzichte van de USD van circa 17 procent in deze periode en de afname van achterstallige betalingen vanwege de herschikking van de schuld aan de ABN-AMRO met een haircut.

Tabel 4.10.1: Buitenlandse schuld naar instrument 2020 – juni 2024 in USD mln.

Schuld naar crediteur	2020	2021	2022	2023	juni-2024
Multilaterale Crediteuren Totaal:	657.5	692.1	919.0	1,229.7	1,277.1
EIB	2.3	1.2	0.9	0.5	0.4
IADB	535.2	506.7	691.3	847.1	838.9
ISDB	26.7	28.6	26.8	41.3	46.4
CDB	66.3	68.4	92.4	115.9	114.2
OPEC	22.3	27.5	30.2	30.1	29.5
World Bank	4.6	4.6	5.7	19.3	25.4
IMF	-	55.1	71.7	175.4	222.2
Bilaterale Crediteuren totaal:	576.9	569.6	553.8	549.3	541.2
China	499.4	496.3	484.5	482.7	475.7
Frankrijk	39.3	35.3	30.4	31.8	30.9
India	38.3	38.0	38.9	34.8	34.5
Commerciële Crediteuren totaal:	849.9	936.1	970.8	825.2	826.0
ING Bank N.V.	14.8	13.3	10.8	11.2	10.9
China Industrial & Commercial Bank	56.9	59.3	60.9	65.5	68.0
Israel Discount Bank	20.2	18.6	18.3	20.1	19.6
Banca Monte Dei Paschi de Siena	38.8	35.4	31.0	32.8	31.8
Oppenheimer	675.0	776.8	818.0	659.9	663.5
ABN-AMRO Bank N.V.	22.5	20.5	20.1	20.9	17.1
Credit Suisse	21.7	12.3	11.7	12.3	12.0
KBC	-	-	-	2.6	3.1
Totale uitstaande buitenlandse schuld in USD mln	2,084.3	2,197.9	2,443.7	2,604.1	2,644.2
Totale uitstaande buitenlandse schuld in SRD mln	29,785.1	46,805.7	77,837.6	96,874.2	81,882.7
<i>Groei in procenten</i>	4.9%	5.4%	11.2%	6.6%	1.5%
Schuld BBP-ratio's:					
Wettelijke obligoplaafond	35%	35%	35%	35%	35%
Buitenlandse schuld-BBP ratio, wettelijke definitie	77%	76%	83%	76%	64%
Buitenlandse schuld-BBP ratio, effectieve schuld	77%	76%	83%	76%	49%
Schuldenlastbetalingen:					
Interest betalingen en andere kosten	59.6	27.0	24.5	49.8	40.3
Aflossingen	41.5	72.4	79.5	66.7	28.5
Totaal	101.1	99.4	104	116.5	68.8
Memorandum items					
Niet-opgenomen gecommiteerde lening, mln. USD	83.1	20.6	20.1	590.7	613.4
Gehanteerde wisselkoers SRD/USD (e.o.p.)	14.3	21.3	31.9	37.2	31.0
BBP in miljoenen SRD (ABS-data)	38,719.5	61,226.1	93,687.4	127,066.0	127,066.0
BBP in miljoenen SRD (IMF-data)	38,719.5	61,226.1	93,687.4	127,066.0	167,930.1

Bron: Bureau voor de Staatsschuld, CBvS, ABS, IMF (BBP-schatting 2023 en 2024) eop= end of period

De achterstanden op de buitenlandse schulden zijn enorm afgenomen in 2023. Waren deze nog circa USD 385 miljoen aan het eind van 2022, zijn deze afgenomen tot USD 191 miljoen vanwege de herschikkingen van vooral de schuld aan de Euro bondholders. De achterstanden per juni 2024 bedroegen USD 192,5 miljoen (figuur 4.10.2). Deze achterstanden hebben betrekking op de bilaterale en commerciële crediteuren die nog niet herschikt zijn.

Binnen het Extended Fund Facility (EFF) programma moeten betalingen aan buitenlandse crediteuren, met name multilaterale crediteuren en na herschikking ook bilaterale en commerciële crediteuren, op tijd worden voldaan zodat de achterstanden zich niet opnieuw zullen opstapelen.

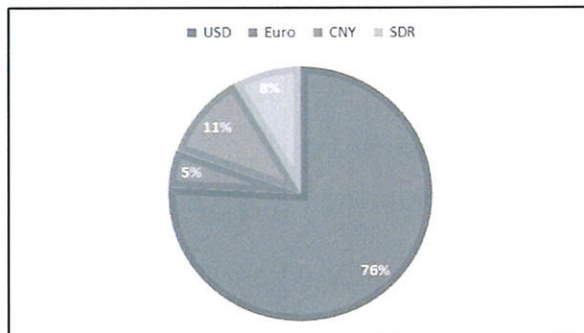
In december 2023 is er een Memorandum of Understanding (MOU) getekend tussen het Bureau voor de Staatsschuld, het Ministerie van Financiën en Planning, en de Centrale Bank van Suriname om tijdige betalingen van schuldverplichtingen aan buitenlandse crediteuren te garanderen.

Buitenlandse schuld naar munteenheid

De buitenlandse schulden zijn aangegaan in verschillende valutasoorten. Per juni 2024 was de compositie van de buitenlandse schuld naar valutasoort als volgt:

- USD 2,0 miljard (76 procent)
- Euro 117,5 miljoen (5 procent)
- CNY 2,1 miljard (11 procent)
- SDR 168,9 miljoen (8 procent)

Ten opzichte van juni 2023 is de compositie niet veel veranderd.

Figuur 4.10.3: Valutacompositie per juni 2024

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Buitenlandse schuld naar looptijd en rentestructuur

Vlottende schuld (schulden met een looptijd van een jaar en korter):

De vlottende buitenlandse schuld bestaat volledig uit achterstallige betalingen die direct opeisbaar zijn:

- Vaste schuld (schulden met een looptijd van langer dan een jaar):

De samenstelling van de uitstaande vaste schuld per type crediteur per juni 2024 was als volgt:

- Multilateraal: USD 1,3 miljard (52 procent)
- Bilateraal: USD 400,7 miljoen (16 procent)
- Commerciële crediteuren: USD 774,0 miljoen (32 procent)

➤ Rentestructuur:

De buitenlandse schulden van Suriname hebben verschillende rentevoeten: vast, variabel, en sommige zonder 'rente'. Per eind juni 2024 bestond de totale schuld uit 33,5 procent met vaste rente, wat neerkomt op USD 886,3 miljoen. Hiervan is ongeveer USD 9 miljoen (0,3 procent) afkomstig van de Islamitische Ontwikkelingsbank (IsDB) als een zogenoemde rentvrij lening, waarop wel servicekosten worden betaald. De overige 66,5 procent van de schuld, ter waarde van USD 1,8 miljard, bestaat uit leningen met een variabele rente.

Nieuwe aangegane buitenlandse leningen

In de periode juni 2023 – juni 2024 is het totaalbedrag aan nieuw aangegane buitenlandse schulden circa USD 338,5 miljoen. Het betreft 10 nieuwe leningen en 4 nieuwe tranches van het IMF in het kader van het EFF-programma. De leningen zijn allemaal aangegaan bij de multilaterale crediteuren: laDB, IMF en CDB. In onderstaand tabel zijn de nieuwe leningen aangegeven met de financiële voorwaarden.

Tabel 4.10.2: Nieuwe leningen in de periode juni 2023 – juni 2024

Crediteur	Datum ovk.	Bedrag	Doel	Interest	Looptijd/ grace periode
IMF	28/09/2023	SDR 25,6 mln.	Stimuleren van de economie- begrotingssteun	SDR rate + marge	10 jaren, 4,5 jaren grace
IADB	12/12/2023	USD 20 mln.	Ter ondersteuning van de volkstelling en het statistische systeem	SOFR based	25 jaren, 5,5 jaren grace
IADB	12/12/2023	USD 150 mln.	Ter ondersteuning van het overheidsbeheer en transparantie van beleid	SOFR based	20 jaren, 1 jaar grace
IMF	19/12/2023	SDR 25,6 mln.	Stimuleren van de economie- en begrotingssteun	SDR rate + marge	10 jaren, 4,5 jaren grace
IADB	13/03/2024	USD 8 mln.	Sustainable development in Suriname	SOFR based	25 jaren, 5,5 jaren grace
IADB	13/03/2024	USD 2 mln.	Sustainable development in Suriname	SOFR based	20 jaren, 5,5jaar grace
IMF	27/03/2024	SDR 19,1 mln.	Stimuleren van de economie: begrotingssteun	SDR rate + marge	10 jaren, 4,5 jaren grace
CDF	18/04/2024	USD 10,1 mln.	Ontwikkeling van zonne-energie microgrids in Cajana en Galibi Cluster.	3 procent	12 jaren, 2 jaren grace
IADB	17/06/2024	USD 30 mln.	Rehabilitatie en behoud van het gebouwd erfgoed in Paramaribo	SOFR Based + marge	25 jaren, 5,5 jaren grace
IMF	21/06/2024	SDR 19,1 mln.	Stimulance begrotingssteun	SDR rate + marge	10 jaren, 4,5 jaren grace

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

4.11 Totale Bruto binnenlandse en buitenlandse schuld en schuld ratio's

De totale uitstaande staatsschuld bedroeg per ultimo 2023 circa SRD 125,5 miljard. Per ultimo juni 2024 bedroeg de totale uitstaande schuld SRD 105,3 miljard. In SRD uitgedrukt, is de schuld ultimo december 2023 met circa 18 procent gestegen ten opzichte van 2022, terwijl de schuld per eind juni 2024 met 16 procent gedaald is ten opzichte van december 2023.

De toename van de totale schuld ultimo 2023 in SRD is vanwege:

- Per saldo hogere trekkingen dan aflossingen op de totale schuld;
- de depreciatie SRD ten opzichte van de USD met circa 17 procent, een hoog aandeel van vreemde valuta schulden van circa 88 procent van de overheid schuldportefeuille.

De daling van de totale uitstaande schuld in SRD per juni 2024 wordt verklaard door een omgekeerde situatie van 2023 te weten:

- De per saldo hogere aflossingen dan trekkingen op de totale schuld;
- De appreciatie SRD ten opzichte van de USD met circa 17 procent.

Juist vanwege de appreciatie van de SRD ten opzichte van de USD in het eerste halfjaar van 2024 is de staatsschuld uitgedrukt in USD gestegen met 1 procent ten opzichte van eind 2023.

Tabel 4.11.1: Wettelijke Bruto binnenlandse en buitenlandse schuld 2020 – juni 2024 op kasbasis in SRD en USD mln.

Totale schuld	2020	2021	2022	2023	juni-2024
Binnenlandse schuld	17,008.3	21,025.9	26,718.8	28,569.5	23,377.2
Buitenlandse schuld	29,784.6	46,815.3	77,831.8	96,872.5	81,882.7
Totaal in SRD mln.	46,792.9	67,841.2	104,550.6	125,442.0	105,259.9
Groei schuld in SRD	107,9%	45,0%	54,1%	20,0%	-16,1%
Totaal in USD mln	3,274.5	3,185.6	3,282.3	3,372.1	3,399.1
Groei schuld in USD	9,4%	-2,7%	3,0%	2,7%	0,8%
Schuldratio's:					
Totale schuld-BBP ratio, volgens de wet	120.9%	110.8%	111.6%	98.7%	82.8%
Totale schuld-BBP ratio, volgens internationale standaarden	120.9%	110.8%	111.6%	98.7%	62.7%
Wisselkoers SRD/USD (e.o.p.)	14.3	21.3	31.9	37.2	31.0
BBP in miljoenen SRD (ABS-data)	38,719.5	61,226.1	93,687.4	127,066.0	127,066.0
BBP in miljoenen SRD (IMF-data)	38,719.5	61,226.1	93,687.4	127,066.0	167,930.1

Bron: Bureau voor de Staatsschuld, CBvS, ABS, IMF (BBP-schatting 2023 en 2024) eop= end of period

De schuld-bbp-ratio in 2020 –juni 2024, zijn gebaseerd op de regels zoals de wet het voorschrijft en volgens meer internationale standaarden. De wet geeft aan dat het bbp-cijfer van het IMF gehanteerd moet worden om het obligo plafond, dat nog steeds op 60 procent gesteld is, te calculeren. Bij de laatste aanpassing van de Wet op de Staatsschuld d.d. 16 maart 2023, is aangegeven dat de overheid 13 jaar heeft om het obligo plafond terug te brengen naar 60 procent, waarbij de buitenlandse schuld ratio 35 procent moet zijn en de binnenlandse schuld 25 procent.

De meest recente BBP-cijfers van het Algemeen Bureau voor de Statistiek (ABS) hebben betrekking op het jaar 2023. Met deze nieuwe cijfers is de wettelijke schuld-BBP-ratio per ultimo 2023 met ongeveer 13 procentpunten gedaald ten opzichte van 2022. De wettelijke ratio neemt af tot 83 procent in juni 2024, dit komt voornamelijk door de daling van de schuld. Op basis van meer internationale standaarden is er een geschatte bbp-cijfer voor 2024 gehanteerd om de ratio's voor dit jaar beter in te schatten. Deze berekening geeft een beter beeld wat de druk is die de schuld op de economie uitoefent.

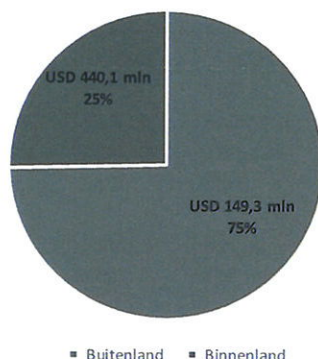
Op basis van het geschatte bbp-cijfer voor dit jaar, is op te merken dat de druk die de Staatsschuld uitoefent op de totale inkomsten van de economie (BBP) in de periode 2020-juni 2024 aan het afnemen van 121 procent in 2020 tot circa 63 procent in juni 2024. Deze sterke daling van de ratio in bijkans 4 jaar is naast de afname van de schuld, voornamelijk ook het gevolg van een stijgende BBP in de afgelopen jaren.

Naast de inkrimping van de economie in 2020-2021 van respectievelijk 16 procent en 2,4 procent, is deze weer aan het groeien met 2,4 procent en 2,5 procent in de periode 2022-2023.

Achterstallige betalingen

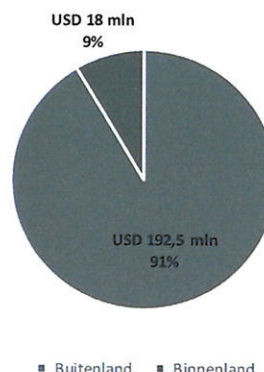
Vanwege het afronden van diverse herschikkingen met de diverse buitenlandse crediteuren en het inlopen van de achterstanden op de binnenlandse schuld zijn de achterstanden op de staatsschuld aan het afnemen van USD 244,3 miljoen per ultimo december 2023 tot USD 210,5 miljoen per ultimo juni 2024.

Per juni 2024 bedroegen de achterstanden op de totale uitstaande staatsschuld USD 210,5 miljoen. De grootste achterstallige betalingen bij de binnenlandse schuld is de schuld aangegaan bij particulieren (53,6 procent) en bij de buitenlandse schuld zijn het achterstanden bij bilaterale crediteuren (73 procent).

Figuur 4.11.1: 2023 Q2

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

Figuur 4.11.2: Q2 2024

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

4.12 Aflossingen en interestbetalingen op de Staatsschuld

In 2023 bedroeg de totale schuldenlast betalingen SRD 18,6 miljard (USD 500,5 miljoen). Hiervan was 23 procent ten behoeve van buitenlandse schuldeisers en 77 procent van binnenlandse schuldeisers inclusief betalingen uit hoofde van de "suppliers debt".

Tot en met juni 2024 is er in totaal SRD 8,2 miljard uitgegeven aan schuldaflossingen. Van dit bedrag was 74 procent bestemd voor binnenlandse schuldeisers inclusief "suppliers debt" en 26 procent voor buitenlandse schuldeisers.

In januari 2024 zijn de eerste rentebetalingen op de herschikte euro-obligaties houders betaald. Ook is in maart 2024 de zogenoemde "Gold loan" afgelost tegen een waarde van USD 17,4 miljoen.

Tabel 4.12.1: Betaalde interest en aflossingen op de staatsschuld 2020 – juni 2024

Schuldenlast betaling	2020	2021	2022	2023	juni 2024
Binnenlandse schuldenlast in USD mln					
Interest betalingen	10.0	34.1	30.2	59.9	17.5
Aflossingen	24.7	66.6	46.2	128.6	96.6
Aflossingen supplier arrears	-	-	133.0	195.0	82.3
Totale binnenlandse schuldenlast	34.8	100.7	209.4	383.6	196.4
Buitenlandse schuldenlast in USD mln					
Interest betalingen	53.2	23.0	21.1	42.0	39.2
Diverse kosten*	6.4	4.0	3.4	8.3	1.1
Aflossingen	41.5	72.4	79.5	66.7	28.5
Totale buitenlandse schuldenlast	101.1	99.4	104.1	116.9	68.7
Totale Schuldenlast					
Totale schuldenlast in USD mln	135.9	200.2	313.5	500.5	265.2
Totale schuldenlast in SRD mln	1,942.0	4,263.0	9,985.5	18,618.6	8,211.0
Gemiddelde WK. SRD/USD	14.3	21.3	31.9	37.2	31.0

Bron: Bureau voor de Staatsschuld/ *Boete, management- en commitment fee

4.13 Herstructureringsproces

In de periode van 2023 tot en met juni 2024 hebben de volgende herstructureringen plaatsgevonden:

Buitenlandse schulden:

- Op 6 december 2023 vond een belangrijke gebeurtenis plaats met de afronding van de herschikking van de internationale euro-obligatielening, beter bekend als de Oppenheimer bond. De oorspronkelijke schuld van USD 675 miljoen was in november opgelopen tot USD 912 miljoen. Als onderdeel van de schuldherschikking heeft er een haircut (schuldverlichting) van 29 procent op de schuld plaatsgevonden, waardoor het herschikte schuldbedrag neerkwam op USD 650 miljoen. Echter is er voor USD 10 miljoen extra obligaties uitgegeven, om de kosten voor deze transactie te dekken, waardoor het bedrag van de herschikte obligatielening USD 660 miljoen werd. De rentevoet op de herschikte obligatielening is vastgesteld op 7,95 procent, waarbij 4,95 procent van de coupon in contanten betaald moet worden in de periode 2024-2025, terwijl de resterende 3 procent wordt gekapitaliseerd. De looptijd van de schuld is 10 jaar met een grace period voor aflossingen van 3 jaar, waarbij de aflossingen beginnen in 2027 en eindigen in 2033.
- Met **China Eximbank** werd in december 2023 een Agreement In Principle (AIP) op technisch niveau bereikt over de twee fasen schuld behandeling (flow en stock reliëf) wat vergelijkbaar is met de Club van Parijs crediteuren.

De AIP op stafniveau is op 29 februari 2024 getekend. Het gaat hierbij om 3 type schulden: preferentiële "buyers kredieten", buyers kredieten en overheid concessionele leningen. In juni zijn de concepten geamendeerde overeenkomsten van de preferentiële buyers kredieten en buyers kredieten ontvangen door het Bureau voor de Staatsschuld voor screening. Er zijn enkele gesprekken geweest met beide partijen en de documenten op stafniveau zijn bijna rond. De officiële en finale goedkeuring moet nog door de overheid van China gegeven worden.

Met betrekking tot de geamendeerde overeenkomsten op de Chinese overheid concessionele leningen, moet eerst een raamwerkovereenkomst worden aangepast. Deze overeenkomst is in het verleden getekend tussen beide landen om ons land toegang te geven tot deze vorm van financiering. Dit document dat door China wordt herzien, is nog niet ontvangen. Nadat dit document is getekend, kunnen de andere herschikte overeenkomsten ontvangen worden voor screening. De overeenkomsten hebben allemaal betrekking op fase 1 van schuldherschikking⁴.

- Er zijn thans nog herschikkingsgesprekken gaande met de commerciële buitenlandse crediteuren: Industrial and Commercial Bank of China (ICBC), Israël Discount Bank en Credit Suisse.
- Op 26 maart 2024 heeft er een herschikking van de schuld met de ABN-AMRO Bank N.V. plaatsgevonden. Het ging hierbij om een schuld van EUR 21,3 miljoen, opgebouwd tot en met ultimo december 2023, waarbij de "accrued" interest tot dat moment is bijgewerkt. Er heeft een schuldvermindering van 25 procent plaatsgevonden, waardoor de uitstaande schuld circa EUR 16 miljoen is geworden. De rentevoet bij herstructurering is vastgesteld op 7,95 procent met een looptijd van 6 jaar, waarvan de grace period ongeveer 2 jaar is.

Binnenlandse schulden:

- Met de CBvS is op 14 juli 2023 een herstructurering overeenkomst getekend voor de geconsolideerde schuld en is ook overeengekomen om de verstrekte voorschotten aan de Staat, inclusief interest voor totaal SRD 1.9 miljard, af te wikkelen in 2023. De hoofdsom van de geconsolideerde schuld is vastgesteld op SRD 8,4 miljard met een looptijd van 30 jaar. De rente bedraagt 9 procent per jaar en wordt tot en met 28 april 2025 jaarlijks betaald. Alle openstaande rentebetalingen moeten uiterlijk december 2024 volledig voldaan zijn. De rente over de jaren 2023 tot en met april 2025 zal op kwartaalbasis geschieden. Vanaf 28 mei 2025 tot en met 28 april 2050 wordt de schuld maandelijks (rente plus aflossing) afgewikkeld.
- Schuldherschikking heeft plaatsgevonden in het laatste kwartaal van 2023 met binnenlandse crediteuren zoals de banken. In deze periode zijn achterstanden op kredieten van sommige banken herschikt en bij banken volledig afgewikkeld. Ook achterstanden op schatkistpapierhouders zijn veelal ingelopen, terwijl herbeleggingen van enkele schatkistpapieren van bepaalde banken waren herbelegd.
- In januari 2024 heeft er een herschikking plaatsgevonden op de USD-krediet van de DSB Bank. De oorspronkelijke kredietverlening was aangegaan op 11 maart 2019 ten bedrage van USD 33,6 miljoen. Deze kredietverlening was verstrekt aan de Staat met als doel de achterstanden op de betalingen van de overheid in te lopen. Op 24 november 2022 was deze lening reeds geherstructureerd, waarbij er een haircut gegeven was van USD 1,8 miljoen en de totale schuld daarna USD 30 miljoen bedroeg. De rentevoet bleef op 6 procent en de looptijd was vastgesteld op 10 maanden. Nadat de schuld was teruggebracht naar USD 29,8 miljoen in 2023, is deze op 9 januari 2024 wederom geherstructureerd, waarbij de looptijd verlengd is tot 17 maanden. Deze herschikking moest plaatsvinden omdat de overheid niet in staat was te voldoen aan haar verplichting op basis van de eerste herstructurering.

⁴ Fase 1 van herschikking heeft betrekking op de herschikking van achterstanden op de schuld tot en met 2021 en de schuldenlast-betalingen (rente en aflossing) van de periode 2022-2024. Fase 2 van herschikking gaat over de herschikking van de resterende stand van de schuld per 1 januari 2025.

Credit ratings

In 2023 verhoogden de Standard & Poor's Global Ratings de lange termijn kredietwaardigheid voor vreemde valuta schulden van 'Selective Default' naar 'CCC+'. Dit kwam als gevolg van de herschikking van de uitgegeven Oppenheimer Euro Bond in december 2023.

4.14 Lange termijn Schulden van Staatsbedrijven

Een belangrijke aanpassing van de Wet op de Staatsschuld is de toekenning van een extra taak aan het Bureau voor de Staatsschuld. Het Bureau is nu verantwoordelijk voor het rapporteren van de schulden van staatsbedrijven, parastatalen en overheidsinstanties. Deze wijziging is bedoeld om de schulden van staatsbedrijven te monitoren en zo het fiscale risico voor de overheid te minimaliseren en tijdig aan te pakken. In de periode van 24 mei tot en met 6 juni ontving het Bureau technische assistentie van CIRCARTAC om deze taak te realiseren.

Onder publieke sector instellingen vallen alle ingezeten institutionele instellingen die direct of indirect door de overheid of overheidsbedrijven worden gecontroleerd. Controle betekent hier het vermogen om het algemene bedrijfsbeleid te bepalen of bestuurders te benoemen, via speciale wetgeving, decreet of regelgeving. Het is niet vereist dat de overheid expliciet aandeelhouder is van dergelijke instellingen. Algemeen bedrijfsbeleid verwijst naar het belangrijkste financiële en operationele beleid met betrekking tot de strategische doelstellingen van de onderneming als marktproducent.

Het Ministerie van Financiën en Planning heeft een lijst van ongeveer 120 staatsbedrijven opgesteld, die door het Bureau zijn gescreend volgens de gehanteerde definitie. Het doel is om geleidelijk alle relevante staatsbedrijven met schulden in kaart te brengen en te monitoren. Tot nu toe zijn de lange termijnschulden van 23 staatsbedrijven voor de jaren 2021 tot en met juni 2023 in kaart gebracht, waarbij 5 bedrijven hebben aangegeven geen lange termijnschulden te hebben. Lange termijnschulden zijn schulden met een looptijd langer dan 1 jaar.

De betrokken instanties waarvan data verzameld is, zijn:

Financiële Sector:

- Centrale Bank van Suriname;
- Surinaamse Postspaarbank;
- Stichting Volkskredietbank.

Niet-Financiële Sector:

- N.V. Staatsolie Maatschappij Suriname;
- N.V. Energie Bedrijven Suriname;
- Surinaamse Waterleiding Maatschappij;
- N.V. Havenbeheer Suriname;
- Surinaamse Luchtvaart Maatschappij;
- Staatsziekenfonds Suriname;
- Food & Agriculture Industries N.V.;
- Telecommunicatiebedrijf Suriname;

- Surinaamse Bosbeheer en Bostoezicht;
- Canawaima Management Company N.V.;
- Surinaamse Amerikaanse Industriemaatschappij;
- Luchthavenbeheer N.V.;
- Centrale voor Vissershavens in Suriname.
- Bedrijf Geneesmiddelen Voorzieningen Suriname
- Maritieme Autoriteit Suriname

Tabel 4.14.1: Lange termijnschulden van Staatsbedrijven 2021 – juni 2023 in USD en SRD mln.

Datum	<u>31-Dec-21</u>		<u>31-Dec-22</u>		<u>30 juni 2023</u>	
Omschrijving	Stand schuld	waarvan achterstand	Stand schuld	waarvan achterstand	Stand schuld	waarvan achterstand
Totale schuld in SRD miljoen	38.856	2.616	60.988	4.003	36.364	5.242
Binnenland	27,496	1,614	46,154	2,472	22,292	3,394
Financiële sector	18,959	-	33,041	-	7,052	-
Waarvan de Centrale bank	2,921	-	3,549	-	2,851	-
Niet financiële sector	8,537	1,614	13,113	2,472	1,524	3,394
Waarvan N.V. Staatsolie	407	-	6,087	-	7,183	-
Buitenland	1,136	1,002	14,834	1,532	14,072	1,848
Financiële sector	-	-	1,053	-	1,935	-
Waarvan de Centrale bank	-	-	1,053	-	1,935	-
Niet Financiële sector	1,136	1,002	13,781	1,532	12,137	1,848
Waarvan N.V. Staatsolie	9,657	-	11,373	-	9,597	-
Totale schuld in USD miljoen	1,825	123	1,915	126	967	139
Binnenland	1,291	76	1,449	78	593	90
Financiële sector	890	-	1,037	-	188	-
Waarvan de Centrale bank	137	-	111	-	102	-
Niet financiële sector	401	76	412	78	405	90
Waarvan N.V. Staatsolie	191	-	191	-	191	-
Buitenland	533	47	466	48	374	49
Financiële sector	-	-	33	-	51	-
Waarvan de Centrale bank	-	-	33	-	51	-
Niet financiële sector	533	47	433	48	323	49
Waarvan N.V. Staatsolie	453	-	357	-	255	-
Totale schuld naar valuta soort:						
SRD	1,191	82	1,408	93	155	102
USD	1,365	106	1,295	118	816	124
EUR	356	11	511	12	54	12
Memorandum item						
Wisselkoers USD/SRD eop	21.296		31.853		37.587	
Wisselkoers EUR/SRD eop	24.146		33.890		40.914	

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

4.15. De monetaire ontwikkelingen in 2023 - juni 2024

4.15.1 Algemeen

Het verkrappend monetaire beleid werd ook in de verslagperiode voortgezet via de openmarktoperaties (OMO's). Dit beleid heeft tot doel de SRD-basisgeldhoeveelheid, zijnde de bankbiljetten in omloop en de SRD-tegoeden van de banken bij de Centrale Bank van Suriname (CBvS), te beheersen teneinde prijsstabiliteit te bereiken. De kasreserveregeling, die in de eerste helft van 2023 werd verhoogd, bleef gehandhaafd.

Daarentegen is het plafond op de private kredietgroei, die voor een jaar was ingesteld om de groei van de private SRD-kredietverlening te beteugelen, per 1 april 2024 opgeheven.

In het kader van het IMF-programma hebben de openmarkoperaties (OMO's) bijgedragen aan het behalen van de basisgeldhoeveelheid doelstelling van de CBvS. De OMO's behelzen de wekelijkse termijndepositoveilingen, aangevuld met de uitgifte van Centrale Bank Certificaten voor het groothandelssegment en het publiek. Per eind december 2023 was, na aftrek van de rentebetalingen op termijndeposito's en de Centrale Bank Certificaten (CBC's), in totaal SRD 1,6 miljard afgeroomd uit het monetaire systeem. De inflatie zette de neerwaartse trend voort. Per eind december 2023 werd door het ABS een 12-maandsinflatie van 32,6 procent genoteerd, hetgeen 54,6 procent bedroeg in 2022. Deze afname van het inflatietempo kan worden toegeschreven aan twee hoofdfactoren. Ten eerste, het dempende effect van kostprijs beïnvloedende factoren veroorzaakt door de daling van de US-dollar koers en de brandstofprijzen. Ten tweede, werden de prijseffecten als gevolg van overmatige bestedingen in de economie (bestedingsinflatie) beheerst door het strakkere monetaire en overheidsbeleid. Het monetaire beleid omvatte onder andere het uitvoeren van openmarkoperaties en aanpassing van het kasreservepercentage.

Suriname en het IMF zijn in december 2021 een 36-maanden durend programma overeengekomen. Binnen dit kader voert het IMF-evaluaties per kwartaal uit om de voortgang van het programma te toetsen. Het IMF-stafteam en de Surinaamse autoriteiten bereikten overeenstemming over de vierde evaluatie van het economisch herstelprogramma van de autoriteiten, ondersteund door de Extended Fund Facility (EFF). Oorspronkelijk zou het programma lopen tot en met december 2024. Echter hebben de Surinaamse autoriteiten tijdens de vierde evaluatie verlenging aangevraagd tot en met maart 2025 en een verhoging van de totale leensom met ongeveer USD 63 miljoen, welke in de Boardvergadering van het IMF werden goedgekeurd. Hierna werden de vijfde en zesde evaluatie van het programma succesvol afgerond.

In maart 2024 heeft de CBvS nieuwe bankbiljetten van SRD 200 en SRD 500 in omloop gebracht. Dit besluit is genomen om het gemak en de efficiëntie in het contante betalingsverkeer te bevorderen. De introductie van de grotere coupures dient te leiden tot snellere afhandeling van opnames bij de geldautomaten en een vermindering van defecte of ontregelde geldautomaten. Het is belangrijk op te merken dat deze introductie van grotere coupures geen monetaire operatie is en derhalve geen invloed heeft op de omvang van de geldhoeveelheid.

4.15.2 Operationeel monetair beleid

In 2024 werd het verkrappend monetaire beleid voortgezet middels handhaving van het huidige kasreservepercentage van 44 procent en de uitvoering van OMO's. In 2023 zijn er in totaal 52 termijndepositoveilingen gehouden, 3 CBC-veilingen voor het groothandelssegment en 3 CBC-uitgiften voor het retail segment. De biedvolumes van de algemene banken besloegen SRD 56,2 miljard in 2023, welke ongeveer 89procent zijn van de aangekondigde volumes. Verder zijn in de eerste helft van 2024 in totaal 27 termijndepositoveilingen en 4 CBC-uitgiften geweest, waarvan 2 CBC-veilingen voor het groothandelssegment en 2 CBC-uitgiften voor het publiek. De in maart 2023 ingestelde limiet van 20 procent op de private SRD-kredietgroei van het bankwezen werd na evaluatie op 1 april 2024 opgeheven.

4.15.3 Ontwikkeling van de geldaggregaten

Het groeitempo van de SRD-component van de basisgeldhoeveelheid (SRD-M0) versnelde gedurende 2023. SRD-M0 groeide in 2023 met 34,7 procent tegenover 32,4 procent in 2022. Anderzijds liep de groei van de totale basisgeldhoeveelheid, zijnde SRD-M0 opgeteld met de vreemde valuta component, terug met 40,5 procentpunt tot 4,5 procent (zie tabel 4.15.3.1). Dit groeiverschil was voornamelijk toe te schrijven aan het effect van de verkoop van een aanzienlijk bedrag aan vreemde valuta door de overheid aan de CBvS ten behoeve van begrotingsdoeleinden. De creatie van SRD-liquiditeiten uit hoofde hiervan was merkbaar in SRD-M0. In juni 2024 vertraagde de groei van SRD-M0 verder tot 3,9 procent (juni 2023: 14,3 procent) hoofdzakelijk veroorzaakt door het prudente financieel beleid van de overheid en de netto-afroaming van SRD-liquiditeiten via de openmarktoperaties.

De groei van de liquiditeitenmassa in ruime zin (M2) daalde in 2023 tot 19,6 procent (2022: 46,9 procent). In juni 2024 bedroeg de groeicontractie 7,3 procent (juni 2023: 15,9 procent). De verminderde groei van SRD-M2 in juni 2024 werd vooral veroorzaakt door de schuldaflissingen aan de commerciële banken door de overheid, welke resulteerde in een afname van de kredietverlening ten behoeve van de overheid.

Tabel 4.15.3.1: Ontwikkeling van de geldaggregaten (in miljoenen Surinaamse dollar)

Omschrijving	2019	2020	2021	2022	2022*	2023	2024 juni
Basisgeldhoeveelheid (in enge zin) ¹⁾	9,454.0	12,709.8	18,821.9	27,286.5	22,349.9	28,515.8	26,893.8
Chartaal geld	1,985.8	3,509.0	4,409.2	5,596.9	5,596.9	6,666.7	6,950.6
Giraal geld	7,923.9	12,601.6	19,413.2	31,480.6	14,973.2	37,872.5	34,868.0
Primaire liquiditeiten (M1) ²⁾	9,909.7	16,110.6	23,822.4	37,077.5	20,570.1	44,539.2	41,818.6
Overige deposito's ³⁾	10,326.3	16,702.0	23,395.8	32,264.9	13,871.4	38,381.7	35,037.3
Effecten, andere dan aandelen ⁴⁾	53.2	66.6	97.2	142.8	142.8	194.2	184.9
Liquiditeitenmassa in ruime zin (M2) ⁵⁾	20,289.2	32,879.3	47,315.4	69,485.3	34,584.3	83,115.1	77,040.9
	in %						
Basisgeldhoeveelheid	95.0	34.4	48.1	45.0	-18.1	27.6	-5.7
Chartaal geld	30.9	76.7	25.7	26.9	0.0	19.1	4.3
Giraal geld	8.8	59.0	54.1	62.2	-52.4	152.9	-7.9
M1	12.6	62.6	47.9	55.6	-44.5	116.5	-6.1
Overige deposito's	-0.3	61.7	40.1	37.9	-57.0	176.7	-8.7
Effecten, andere dan aandelen	28.0	25.2	45.9	46.9	0.0	36.0	-4.8
M2	5.7	62.1	43.9	46.9	-50.2	140.3	-7.3

Bron: Centrale Bank van Suriname

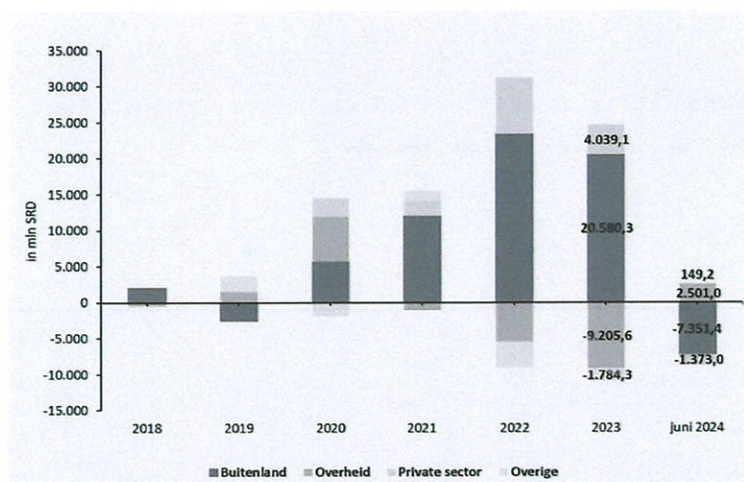
1. Omvat bankbiljetten in omloop en direct-opeisbare verplichtingen aan overige deposito nemende instellingen.
2. Omvat chartaal geld (SRD) en giraal geld in SRD en vreemde valuta.
3. Omvat spaar- en termijndeposito's in SRD en vreemde valuta.
4. Betreft de goudcertificaten.
5. Omvat primaire liquiditeiten, overige deposito's in SRD en vreemde valuta alsook effecten, andere dan aandelen.

Oorzaken van de geldgroei

In 2023 steeg de liquiditeitsmassa in ruime zin (M2) met SRD 13.629,8 miljoen. Deze groei werd teweeggebracht door liquiditeitscreatie uit buitenlandse bron met SRD 20.580,35 miljoen, voortvloeiende uit de stijging van de internationale reservepositie (Zie hoofdstuk Betalingsbalans Ontwikkeling paragraaf 4.16). Daarnaast droeg de kredietverlening aan de private sector ook bij aan de toename van de liquiditeitsmassa met SRD 4.039,1 miljoen.

Anderzijds zorgde de overheid per saldo voor liquiditeitsvernietiging van SRD 9.205,6 miljoen. Deze afname was het gevolg van de terugbetalingen van de eerder opgenomen leningen bij het bankwezen. Daarnaast droegen de "overige" factoren bij aan liquiditeitsabsorptie ter omvang van SRD 1.784,3 miljoen.

In de eerste helft van 2024 daalde M2 met SRD 6.074,2 miljoen ten opzichte van december 2023 tot SRD 77.040,9 miljoen. De afname van M2 vloeide voort uit de afgenomen liquiditeitscreatie uit buitenlandse bron en deels uit de liquiditeitsabsorptie uit hoofde van de afgenomen particuliere kredietvraag. Tegelijkertijd zorgde de binnenlandse bron ook voor liquiditeitscreatie, gedreven door overheidshandelen groot SRD 2.501,0 miljoen. Daarnaast droeg ook de categorie 'overige' met SRD 149,2 miljoen bij aan de liquiditeitscreatie (zie figuur 4.15.3.1).

Figuur 4.15.3.1: Oorzaken van verandering in de liquiditeitsmassa in ruime zin

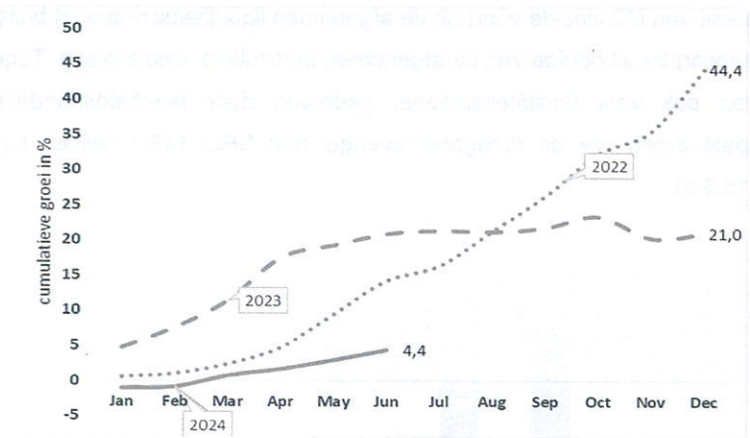
Bron: Centrale Bank van Suriname

4.15.4 Kredietverlening en toevertrouwde middelen

In 2023 vertraagde de groei van SRD- en USD-kredietverlening aan de particuliere sector, terwijl de kredietverlening in EURO juist versnelde. De groei van SRD-kredietverlening aan de particuliere sector bedroeg 21,0 procent in 2023, vergeleken met 44,4 procent in 2022 (zie figuur 4.15.4.2). Deze vertraging was mede het gevolg van monetaire beleidsmaatregelen van de CBvS en het afgenomen besteedbaar inkomen van particulieren vanwege de hoge inflatie, die zich uitte in de daling van de kredietvraag in bijna alle sectoren. Ook bij huishoudens nam de kredietvraag af met ongeveer 23 procent. De groei van USD-kredietverlening aan de particuliere sector daalde tot 0,5 procent in 2023, tegenover 20,9 procent in 2022, voornamelijk door een afname van kredieten in de sectoren 'Handel', 'Transport, opslag en communicatie' en 'Woningbouw' (Zie Figuur 4.15.4.3). In de eurosfeer, daarentegen, groeide de kredietverlening aan de particuliere sector met

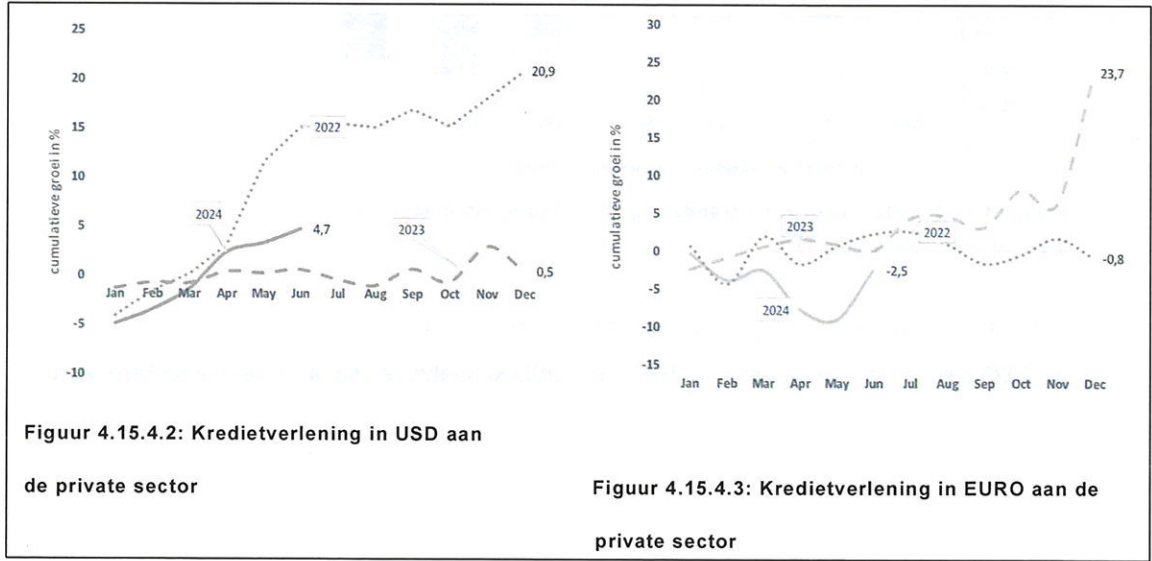
23,7 procent in 2023, na een daling van 0,8 procent in 2022 (Zie Figuur 4.15.4.1). Deze toename was vooral toe te schrijven aan de sectoren dienstverlening, woningbouw en handel.

Tot juni 2024 vertraagde de groei van de SRD-kredietverlening aan de particuliere sector tot 4,4 procent (tegenover 20,9 procent in dezelfde periode van 2023), mede door de beleidsmaatregelen van de CBvS in april 2023, zoals de verhoging van de verplichte SRD-kasreserves en de herintroductie van kredietplafonnering (Zie Figuur 4.15.4.2). De USD-kredietverlening aan de particuliere sector versnelde tot 4,7 procent in juni 2024 (tegenover 0,6 procent in juni 2023), gedreven door de sectoren handel, dienstverlening en woningbouw. De groei van de eurokredietverlening was -2,5 procent in juni 2024 (tegenover 0,04 procent in juni 2023). De groeicontractie was evident in de sectoren handel, transport & communicatie en dienstverlening.

Figuur 4.15.4.1 Kredietverlening in SRD aan de private sector

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Figuur 4.15.4.2: Kredietverlening in USD aan de private sector

Figuur 4.15.4.3: Kredietverlening in EURO aan de private sector

In 2023 vertraagde de groei van zowel SRD-deposito's als SRD-kredieten ten opzichte van het voorgaande jaar (Zie Tabel 4.15.4.1), wat leidde tot een daling van de krediet-depositoratio tot 67,9 procent. Deze daling zette zich voort in 2024, resulterend in een krediet-depositoratio van 66,2 procent per eind juni 2024.

Tabel 4.15.4.1: Ontwikkeling Reserve Base en Kredietverlening van de Algemene banken (SRD mln.)

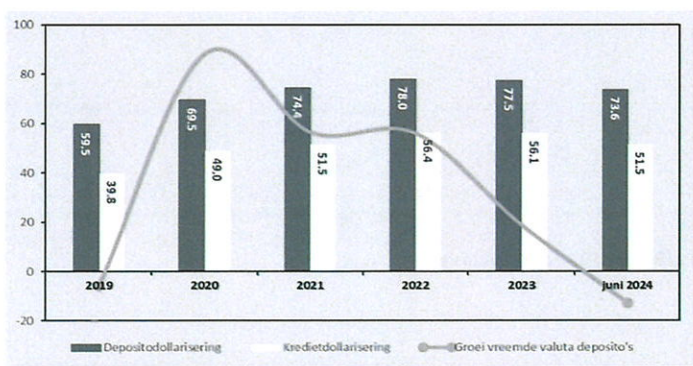
Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024 juni
Reserve base in SRD	5,997.1	7,109.9	8,894.0	11,309.6	13,839.3	16,435.7	17,472.6
Kredietverlening in SRD	5,755.8	5,552.0	7,001.6	7,326.7	9,647.4	11,157.4	11,562.4
Krediet/Deposito ratio	96.0%	78.1%	78.7%	64.8%	69.7%	67.9%	66.2%
Reserve base in USD	1,153.5	1,138.3	1,121.9	1,178.7	1,224.5	1,237.2	1,308.7
Kredietverlening in USD	490.1	456.1	414.9	396.8	453.1	412.6	406.7
Krediet/Deposito ratio	42.5%	40.1%	37.0%	33.7%	37.0%	33.3%	31.1%
Reserve base in EUR	300.1	284.7	262.3	282.5	317.6	344.4	365.4
Kredietverlening in EUR	122.9	201.0	99.8	73.7	72.5	73.5	69.7
Krediet/Deposito ratio	41.0%	70.6%	38.0%	26.1%	22.8%	21.3%	19.1%

Bron: Centrale Bank van Suriname.

Dollarisering

De depositodollarisering en kredietdollarisering namen af in 2023 (zie figuur 4.15.5). De depositodollariseringsratio daalde van 78,0 procent in 2022 tot 77,5 procent in 2023, en bereikte 73,6 procent per eind juni 2024, voornamelijk door de appreciatie van de lokale munt. De groei van zowel de SRD-deposito's als de vreemde valuta deposito's namen af met respectievelijk 22,1procent (2022: 28,4 procent) en 18,8 procent (2022: 56,0procent). Ook in 2024 was een vertraging in de groei van zowel de lokale als vreemde valuta deposito's met respectievelijk 2,3 procentpunten en 32,2 procentpunten te merken.

De kredietdollariseringsratio daalde licht van 56,4 procent in 2022 naar 56,1procent in 2023 en verder tot 51,5 procent per eind juni 2024. Deze daling weerspiegelt de afgenomen kredietverlening in zowel lokale als vreemde valuta.

Figuur 4.15.4.4: Indicatoren van dollarisering

Bron: Centrale Bank van Suriname.